

Ketojärven polun pitkokset 2025

Ketojärven polun pitkokset 2025

Koosteen laatinut työryhmä:

Risto Autto

Kari Autto

Hannu Mattila

Kansikuvat:

Kari Autto (etukansi)

Risto Autto (takakansi)

Ketomella syksyllä 2025

Ketojärven polun pitkokset 2025

© 2025 Hannu Mattila
Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH,
Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa
ISBN: 978-952-80-2861-1

Taustaa ja tapahtumia

Ketojärven polun uudet pitkokset (2025) todettiin valmiiksi ja julistettiin käyttöön soveltuviksi lauantaina 31.8.2025.

Hankkeen alkusysäyksenä voidaan pitää Enontekiön kunnan toimia kylätoiminnan aktivoimiseksi. Kuntaan oli palkattu projektin vetäjäksi Sasmo Kangassalo. Hän kierteli ja herätteli kyliä toimimaan ja esitteli toimintojen rahoitusmahdollisuuksia. Hänen antamansa pikku potku sai ketomellalaisetkin liikkeelle. Aktivointiin Pro Ketomella ry -kyläyhdistys toimimaan.

Keväällä 2023 tiivistyi ajatus kymmenen vuotta vanhojen 2013 rakennettujen ja nyt jo paikoin pahasti lahonneiden pitkosten uudistamiseksi.

Syntyi perusajatus: tarvikehankinnat pyritään rahoittamaan Leader -rahoituksella, omarahoitusosuus katetaan talkootöillä. Tämä strategia osoittautui toimivaksi.

Kesän ja syksyn 2023 aikana tehtiin valmistelevia töitä ja suunnitelmia. Mittailtiin ja laskeskeltiin. Arvioitiin tulevia kustannuksia ja työmääriä. Hankittiinpa yhteismetsältäkin suostumus pitkospolun uudistamiseen.

Arvioinnin ja laskemisen tuloksena päädyttiin toteutuneen kaltaiseen rakennusta-

Kuvaaja Olli Autto

Hannu Mattila 31.8.2025 kuvailemassa pitkosten käyttöönottoa edeltäneitä tapahtumia

paan, kaksi pitkoslankkua rinnan - ja sydänpuoli säätä vasten.

On ymmärrettävää, että Leader -rahoituksen kaltainen EU:n, valtion ja kuntien järjestämä rahoitusmalli on byrokraattinen. Se edellyttää toisenkin selvityksen ja lomakkeen täyttämisen. Rahoituksen järjestelijä, Tunturi-Lapin Leader toimi viivyttelämästä. Sieltä saatiin myönteinen rahoituspäätös toukokuun lopulla. Vielä tarvittiin ELY-keskuksen lopullinen sinetti rahoituspäätökseen. Se

leima saatiin vasta myöhään syksyllä 2024. Oli selvää, että hankkeen käytännön toteutus jää kesään 2025.

Myönteisen Leader -rahoituspäätöksen jälkeen oli vielä yksi rahoitusongelma. Leader -rahat saadaan vasta, kun hanke on valmis, mutta rahaa tarvitaan jo aikaisemmin materiaalihankintoihin?

Ongelmaa oli helppo ratkaisu. Enontekiön kunta myönsi ”siltarahoituksen”, korottoman lainan, joka maksettaisiin (ja maksettiin) takaisin, kun Leader -rahat on saatu. Kunnan byrokratiassa päätöksenteko oli positiivisen helppo ja yksinkertainen.

Kunnalta saadun lainan turvin päästiin materiaalien hankintaan. Materiaalitoimituksista oli jo aikaisemmin neuvottelut käyty. Voitiin tehdä päätös, että varsinainen rakennustyö alkaa ”juhannuksen jälkeen, kun Ketojärven metsätien portti on avattu” ja pitkoslankut voidaan toimittaa polun päähän.

Varsinaiset rakennustyöt, talkoopäivät olivat 30.6. - 9.7.2025. Hankkeesta tiedotettiin pitkosten potentiaalisille käyttäjille, Ketojärven ranta-asukkaille. Luonnollisesti loma-asuntojen käyttäjillä ei ollut käytännön mahdollisuuksia osallistua varsinaisiin rakennustalkoisiin. Monet heistä kuitenkin tukivat hanketta sopivaksi katsomallaan rahasummalla.

Rakennustöitä talkoiltiin 10 henkilön voimin yhteensä 156 tuntia. Seuraavilla sivuilla on tunnelmakuvia *Ketojärven polun pitkokset 2025* käytännön toteutuksesta.

Ketojärven polun pitkokset ovat nyt käytössä. Paikalliset ja vapaa-ajan asukkaat sekä luonnossa liikkuvat satunnaiset vaeltajat iloisin mielin ja turvallisesti kulkevat seuraavat 10 - 12 vuotta Ketojärven metsätieltä järvelle luonto-, kalastus- ja muiden harrastustensa pariin.

Kiitämme kaikkia projektiin osallistuneita, sekä talkoolaisia että taloudellisesti hanketta edistäneitä.

Pitkosprojekti on valmis ja päättynyt. Piste.

Ketomellan keinoja ja kulkijoita - Kari Autto muistelee

Kuvaaja Olli Autto

Kari Autto

Ketojärvi-Ketojoki historiaa

Ketojärven alkuperäinen polku kulkee Ketomellan ja Ketojärven välillä Ketojoen pohjoispuolitse venevalkamaan, joka on Ketojoen Valkamakosken niskakorvan alla, ennen joen alkusuvantoa. Tämä kaksi ja puoli kilometrinen polku on vanhempi kuin Suomi ja sen ruununtilat Ketola ja Mella, sekä niistä Isojaon muodostamat tilat, joita ajan saatossa on pilkottu esimerkiksi mökki-tonteiksi.

Kyrö nimiset veljekset saamelaisvaimoineen perustivat nämä ruununtilat 1850-jälkeen, ottivat ihailemastaan Ketojärvestä toisen tilan nimeksi Ketola ja toiselle kylän vieressä olevasta hiekkamellasta Mella nimen, tästä muodostui kylän nimi Ketomella. Maarekisterikylän nimi ei ole muuttunut, se on edelleen Kyrön kylä.

Järvi oli heille tärkeä kuten heitä edeltäneille saamelaisille, joista Paulaharjukiin kertoo Seitoja ja seidan palvontaa (1932) kirjasaan Ella Valkeapään, os. Ketola, avustuksella:

Ketojärven seita: Ketojärvi on pienehkö järvi Ounisjoen itäpuolella, Enontekiön kaakkoiskulmassa. Järvestä laskee pieni joki Ounisjokeen. Järven etelärannalla, rantahiekalla on iso kivi, pari metriä korkea sileä pahta, maan puolelta jyrkkä, järven puolelta loivempi. Kalanpyytäjät ovat kiveä sivelleet kalanrasvalla ja suomuilla. On sille annettu isojakin kaloja sekä viinaa ja lannanvoita. Kiven juurelta on löydetty kalan poskiluita. Nillukka-ukko sekä muuan toinen la-

pinäijä olivat ennen vanhaan kiveä palvelleet. Mainitaan myös poromiesten palvelleen ja voidelleen Ketojärven kivijumalaa.

Ketojärven palveluskivi saattoi joskus laulella. Ketomellan äijä ja Kyrön Piettari kuulivat, kun kivi koko yön lauloi kuin lappalainen: ”Tiijukka, tiijukka, tii-jui jui-jui! Tiijukka, tiijukka, tii-jui jui-jui!”

Nillukka-äijä toisen vanhan ukon kanssa voiteli poronkuulla Ketojärven seitakiveä, ja rasva rupesi kiven kyljessä oikein elämään.

Ketojärven puuseita: Ketojärven luoteisnurkalla sanotaan olevan Seitalahden, ja sen rannalla kerrotaan ennen olleen puusta tehdyn seidan. Ketomellan äijä-vainaa on sitä muistellut. Syksyisin lappalaiset olivat asuneet järvellä ja palvoneet puujumalaa.

Nillukka-Ukkoa myöhemminkin Ketojärven tärkeys oli tiedossa, niinpä Komiteanmietintö 3-1905 ilmoitti Keisarilliselle majesteetille alamaissimmin:

”Siikaa tavataa kaikissa isoimmissa ja usein pienimmissäkin järvissä, varsinkin Pasma-, Wuontis-, Lietanki-, Ounas-, Kelotti-, ja Ketojärven, kuin myös tunturien välissä yli havumetsärajan sijaitsevilla Kilpis- ja Pöyrisjärvessä”.

* * * * *

Ketojärven vanha polku kulkee puoliksi Enontekiön yhteismetsän alueella, joka aloitti toimintansa 1968. Se auras ja kaatoi puut läpipääsemättömäksi murrokoksi katkaisten kulun Ketojärven polulla. Ketojoen ympäristössä käytettiin raivauksessa myös vesakkomyrkkyä. Ihmiset siirtyivät käyttämään yhteismetsäntiestä erkanevaa kulku-

suuntaa Ketovaaran pohjoispuolitse Ketojärvelle. Isot metsäkoneet kelirikon aikana ruhoivat senkin. Ajan myötä siitä sai käveltävän polun kun savottojen kaatamat latvustot sekä raivausjätteet korjasi sivuun ja kun metsäkoneiden urat hiljalleen liettyivät tasaisemmiksi.

Samaan aikaan muodostui yhteismetsän maalla kulkeva polku Ketojoen eteläpuoliselle rantamalle, nykyisen pitkospuupolun suunnalle. Yhteismetsäntien perusparannus tehtiin 2011 teoriassa tiekunnan nimissä, mutta käytännössä yhteismetsän toimesta valtion tuen turvin, johon yksityiset osallistuivat osuusiensa mukaan. Luusuan alapuolelle uuden polun päähän perustettiin venevalkama 2013, osakkaat lunastivat yhteismetsältä valkama-paikat, joihin kuuluu parkkipaikka tien varressa ja polku valkamaan. Samaan riviin on tullut muutama vuokravalkamapaikka myöhemmin. Vuonna 2013 polku sai pitkoksensa mökkiläisten ja kyläläisten toimesta. Ne lahosivat ja purettiin pois samalla kun tilalle tehtiin nykyiset pitkospuut vuonna 2025.

Savotat ja uitot

Aikanaan Metsäradio hehkutti Ketojärven olevan Euroopan paras taimenjärvi ja Lapin Kansa 1970-luvulla kuinka Enontekiöllä oli Euroopan suurin savotta. Sitä ennen 1960-alkupuolella oli iso Kuuselan savotta juuri Ketojärven ja Ketomellan ympäristössä, Nunasta myöten. Mukana oli muitakin metsäyhtiöitä. Uskotaan taimenten karanneen Ketojärvestä koska pillarit ja kymmenet traktorit

gyräsivät siihen asti rauhassa olleen erämaajärven jääkannella. Autolla ajettava savotan talvinen päätie meni Ketomellasta Nunna-seen Ketojoen yli Valkamakosken niskasta. Tämä joen alkusuvanto ei jäädy koskaan kulukelpoiseksi, joka nykykulkijankin on hyvä tietää. Valkamakosken niskassa oli tielle riittävän kova karikkopohja. 60-luvun savotta oli viimeisiä hevos- ja maataloustraktoreilla tehtyjä savottoja, joiden jälki peittyi luontoon nopeasti, toisin kuin mitä sen jälkeiset isoilla metsäkoneilla ja pillariauroilla tehdyt savotajäljet. Nykyisin näkee isot metsäkoneet rämpimässä kelirikkoaikaan ja jäljet ovat sen mukaiset.

Entiset savotat, kuten Kuuselan savotta, tehtiin roudan ja lumen aikaan, puiden piti olla joen varressa mitattuina ja merkittyinä ennen tulvaa. Ketokosken rannat puhdistettiin puustosta tukkilanssiksi, Ketosuvannon jää ja rannat olivat myös lansirakkeina. Kun jäät lähtivät niin puutavara vieritettiin jokeen uiton mukaan. Vanhat ikimetsät loppuivat ja nuoret puut eivät enää uineet, eivät kelluneet vaan upposivat, niinpä uitto lopetettiin. Kemijoen uitto oli alkanut 1800-lopulla ja päättyi virallisesti 1991. Viimeinen uitto oli 1989 ja puiden kuljetus siirtyi kumipyörille. Uitto varten koskia perattiin 50-luvulta asti. Ounasjoen hännillä niin myöhään, että uitto ehti loppua ja perkaukset menivät hukkaan. Uiton lopettamispäätös tuli yllättäen. Kun koskia ei tarvittu enää uittoon niin perkausjäljet piti ennallistaa. Toimeen ryhdyttiin 1990 puolivälin maissa, tavoitteena saada

valmiiksi uuden vuosituhannen alussa. Ketojoki ei ollut uittokelpoinen, sitä ei tarvinnut perkata eikä ennallistaa.

Ketojärven polku

Vanha Ketojärven polku lähtee Ketomellan kylästä, ylittää Ketolaojan jossa oli ennen veistetyt pitkospuut siltana. Siitä Kurunmaan jälkeen Ruostejängän ja Kurunhaarojen välisen jänkkäreijän yli jossa pitkospuina irtotaisat neljä kellestä, halkaistua hirttä. Edelleen Takatievojen ja Joenmukkatievan välistä Harriojanmaahan, mistä kulkee nykyinen yhteismetsän tie polun yli ja josta yhteismetsä on tuhonnut polun pillareillaan. Harrioja seuraavana jossa on kaksi puuta veistetty sillaksi, sen jälkeen kävellään Satakerran ohi Peltovuoman osakaskunnan puolella Valkamakosken vartta Valkamamaahan. Isojaossa 1956 merkittiin tämän polun päähän venevalkamarasite ja kahden metrin polkurasite Ketomellan kylän isojakotiloille kylästä valkamaan. Se on vieläkin virallinen polku, vaikka kulku Ketojärvelle on siirtynyt yhteismetsäntietä Ketojoen eteläpuolelle, jossa nyt on uusittu pitkospolku, sekä Ketovaaran pohjoispuolitse kulkeva ”kivikasalta” lähtevä polku.

Vanhaa polkua pitkin kannettiin Ketojärvelle nuotta monessa osassa Valkamaan, siitä veneissä uluille jossa osat liitettiin yhteen, *jamothin*. Ulut olivat ennen Keittohiedassa josta ne siirrettiin kovemmalle maalle nykyiselle paikalle lähelle Seitalahtea, siitä *Ulut* paikannimi. Nuottauksen jälkeen nuotta

vedettiin ulkuihin kuivumaan, kalat jaettiin ja soudettiin veneillä Valkamaan josta polkua pitkin kotiin. Syksyllä kotimatka tehtiin aina pimeässä, polku oli tarpeen. Nuotta haettiin lumen aikana poroilla kotiin. Tätä keinoa pitkin on sodan jälkeen ruoka kannettu Ketomellaan ja kasvatettu parikymmentä ihmistä maksamaan Suomen sotavelkoja ja rakentamaan hyvinvointisuomea. Myös kylän vanhemmat sukupolvet kantoivat ruokansa tätä polkua pitkin. Sota-aikana Juho Autton pojat olivat rintamalla. Juho itse kalasti järvellä entiseen malliin, kun oli täysin tyyntä niin tykistön jyly joskus kuului kolmensadan kilometrin päästä Sallan rintamalta tänne asti.

Metsälläkin polku oli tervetullut kun oli lähdetty aamupimeässä Ketomellasta, kierretty Ketovaarojen kautta laajasti Ketojärvi ympäri, jossakin vaiheessa pimeä oli saavutanut ja askel lyhentynyt märässä ensilumessa tarpovalla. Väsynyt metsämies osui tuttuun Valkamaan Ketojärven polun päässä pimeästä huolimatta ja keitti kahvit, sai siinä voimia ja polkua olikin sitten kotiin helppo kävellä liukkaasta lumesta huolimatta.

Saajolaisten kämppä

Ounasjoen Kaalamankosken alta meni polku Ketojärven eteläpään Muotkaan, joka nimi viittaa polun olevan vanhempi kuin saajolaisten ”sillipolkuna” oleminen. Sillipolkua pitkin Kapraali poikinensa kantoi Ketojärvestä silliä (reeska) Ounasjoen Kaalamaan josta veneellä kotiinsa Saajoon, sekä myyntiin Kit-

Pro Ketomella ry on Enontekiön Ketomellan kyläyhdistys. Se on kanava kylän väen (vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat) yhteistoiminnalle.

Tunturilatu Ketomellasta Tappurin ja Sioskurun autiotuville on jo muutaman vuoden kyläyhdistyksen aktiivien ylläpitämänä ollut kaiken kansan käytettävissä.

Kesällä 2025 uudistettiin Ketojärven polun pitkospuut. Tämä kirjanen on kooste pitkosprojektin tapahtumista

